

Ansvarlig drift og forvaltning

Et utstrakt samfunnsansvar er viktig for å sikre at SpareBank 1 SMN skal være det foretrukne valget for kunder, ansatte og eiere. Konsernet integrerer derfor samfunnsansvar i all virksomhetsstyring, interne styrende dokumenter, relevante policyer og retningslinjer. All relevant dokumentasjon for konsernets samfunnsansvar og bærekraftsarbeid er samlet i et bærekraftsbibliotek som er tilgjengelig på [smn.no /barekraft](https://smn.no/barekraft). Biblioteket oppdateres kontinuerlig.

SpareBank 1 SMN sine prestasjoner innen samfunnsansvar og bærekraft rapporteres i henhold til den globalt anerkjente standarden til Global Reporting Initiative (GRI).

Ansvarlige investeringer

Investeringer hos SpareBank 1 SMN kan deles i tre kategorier:

- Egne direkteinvesteringer
- Investeringer gjort av forvaltningstjenester formidlet gjennom konsernet
- Investeringer gjort av midler fra samfunnsutbytte og SpareBank 1 SMN Utvikling

Konsernets investeringer i **sertifikater og obligasjoner** utgjør 30,8 milliarder kroner ved utgangen av 2021. SpareBank 1 SMN har i 2021 økt andelen investert i obligasjoner med ESG-kriterier, i all hovedsak er dette obligasjoner utstedt av multinasjonale organisasjoner og obligasjoner med fortrinnsrett.

Investeringer gjort av forvaltningstjenester formidlet gjennom banken

SpareBank 1 SMN er opptatt av å tilby fond med høye ambisjoner innen bærekraft. Fondstilbudet er bygget opp gjennom ODIN, som SpareBank 1 SMN har et indirekte eierskap til, samt verdipapirfond fra andre fondsforvaltere.

Grunnlaget for vurderingen av bankens samlede tilbud skjer i fellesskap med de øvrige SpareBank 1-bankene gjennom periodiske produktrevisjoner. Denne revisjonen omfatter også kriterier som miljø, sosiale forhold og selskapsstyring (ESG). Ved utvelgelse og godkjenning av nye fond stilles det krav om at nye fondsleverandører skal tilfredsstillere bankens retningslinjer for bærekraftig distribusjon og anbefaling av verdipapirfond.

Bankens fondsutvalg blir minimum årlig gjennomgått for å sammenligne fondenes investeringer og retningslinjer med bankens retningslinjer for å forsikre mot eventuelle brudd. Så sent som i oktober 2021 ble et av fondene på SpareBank 1 SMN sin fondsplattform stengt for nytegning grunnet brudd på retningslinjene.

Gjennom de siste årene er det registrert en økende interesse for bærekraftige og grønne fond i Norge. SpareBank 1 SMN ønsker å gjøre det enkelt for kundene å velge de mest bærekraftige fondsalternativene tilgjengelig. Sammen med de øvrige SpareBank 1-bankene kartlegger derfor SpareBank 1 SMN, gjennom et samarbeid med The Governance Group, årlig bærekrafts-innsatsen til samtlige fond på handelsplattformen.

Kriteriene som fondene rangeres etter, følger SpareBank 1 SMN sine egne retningslinjer for bærekraftig distribusjon. Fondene får en poengsum basert på hvor godt de tilfredsstiller forventninger knyttet til negativ

screening, positiv screening og aktivt eierskap. Fondets totale poengsum oversettes deretter til en karakter som blir synlig i digitalbanken. Du kan lese mer om bærekraftsmerking av fond på smn.no.

SpareBank 1 SMN har ulike fonds anbefalinger som skal passe ulike preferanser hos kundene. Felles for alle anbefalinger er kriteriet om at alle fond som inngår i en anbefaling skal ha en god bærekrafts-karakter gjennom bærekraftsmerkingen.

ODIN Forvaltning AS har fokus på bærekraftige investeringer. Forvaltningsselskapet var blant annet den første kapitalforvalteren i Norge til å underskrive FNs prinsipper for ansvarlige investeringer i 2012. Selskapet er medlem av Norsk forum for ansvarlige og bærekraftige investeringer (NORSIF), Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES) samt Sveriges Forum För Hållbara Investeringar (SWESIF). Hensynet til bærekraft er integrert i deres investeringsfilosofi, kalt ODIN-modellen, og det brukes eksterne analysebyråer som Sustainalytics til å gjøre objektive vurderinger av samtlige selskaper som ODIN investerer i. Som et resultat av dette fikk samtlige av ODINs aksjefond nest beste karakter, «B», i SpareBank 1 SMNs bærekraftsmerking av fond.

Investeringer gjort av SpareBank 1 SMN Utvikling og samfunnsutbytte

Stiftelsen SpareBank 1 SMN Utvikling har som formål å investere og forvalte donasjoner til samfunnsnyttige nærings- og utviklingsprosjekter, såkornvirksomhet eller andre allmenntilgode formål som innebærer eierskap og som stimulerer til innovasjon og verdiskaping i SpareBank 1 SMN sitt markedsområde. SpareBank 1 SMN Utvikling har eierposisjoner med en bokført verdi på 31,9 millioner kroner.

Samfunnsutbytte er samfunnets rettmessige andel av det årlige utbyttet fra overskuddet i SpareBank 1 SMN. Samfunnets eierandel utgjør i underkant av 40 prosent, og en tilsvarende andel av årlige utbytte settes derfor av til allmenntilgode formål. Prosjekter innen innovasjon og næringsutvikling, kunst og kultur, idrett og friluftsliv, bærekraft og miljø og humanitære formål som styrker fellesskapet prioriteres.

Midlene står på konto i SpareBank 1 SMN, og avsetning for utdeling i 2021 er på 200 millioner kroner, hvorav 100 millioner ble øremerket aktiviteter og tiltak for å legge til rette for gjenåpning av samfunnet i forbindelse med lettelsene på koronaretningslinjer høsten 2021. Tildeling for øvrig er normalt fordelt forholdsvis likt mellom breddeidrett, kultur og næringsutvikling. Se samfunnsutbytte.smn.no for en oversikt over tildelinger.

SpareBank 1 SMN Utvikling og samfunnsutbytte har som mål å underbygge bærekraftige investeringer og tildelinger og vil rapportere i henhold til det.

Bærekraftige fondsprodukter

SpareBank 1 SMN tilbyr kundene flere såkalte grønne fondsprodukter gjennom ulike leverandører. De har opplevd økt etterspørsel etter denne typen produkter, og utvidet gjennom ODIN Forvaltning AS sortimentet av grønne produkter så sent som i desember 2021, med introduksjonen av ODIN Bærekraft. Gjennom ODIN Bærekraft vil kundene få tilgang til bærekraftige kvalitetsselskaper over hele verden som bidrar til en mer bærekraftig fremtid.

Rammeverk for utstedelse av grønne obligasjoner

I tråd med konsernets strategi for samfunnsansvar, har SpareBank 1 SMN utarbeidet et rammeverk for utstedelse av grønne obligasjoner (Green Bond Framework). Rammeverket er utarbeidet i tråd med ICMA Green Bond Principles og støtter opp om FNs bærekraftsmål. Disse kan du lese mer om på fn.no

Kvalifiserte utlån er delt i flere kategorier:

- Grønne boliger og næringsbygg
- Miljøvennlige og sirkulær økonomiske tilpassede produkter, produksjonsteknologier og prosesser med utvalgte bærekraftsertifiseringer
- Elektriske kjøretøy
- Fornybar energi
- Bærekraftig landbruk/skogbruk

SpareBank 1 SMN har utnevnt Multiconsult som rådgiver for å identifisere de mest energieffektive bolig- og næringseiendommene, elektriske kjøretøy og fornybar energi. Sustainalytics har gjort en uavhengig vurdering av rammeverket.

Per 31.12.2021 har SpareBank 1 SMN utstedt grønne obligasjoner for 30.043 milliarder kroner.

Ansvarlig kreditt – Privatmarked

SpareBank 1 SMN sin kredittstrategi er vedtatt av bankens styre. Grunnprinsippet om bærekraftige utlån har forankring i konsernets bærekraftstrategi. Kravene er operasjonalisert gjennom kredittpolicy PM og en kreditt håndbok som beskriver bankens spesifikke krav knyttet til rutiner for utlånsvirksomheten.

Sammen med bankens produktpolitikk setter kredittrutinene rammene for bærekraft i utlån. Rammeverket skal bidra til at banken eksempelvis ikke påfører kundene gjeldsforpliktelser som er i strid med god rådgivingskikk og forsvarlig utlånspraksis. Banken skal også fraråde kunder å gjøre låneopptak basert på uforsvarlige låneformål. Dette gjelder eksempelvis kunder som ønsker lån for å sende penger til ukjente, for å frigjøre lotterigevinster eller arv, eller andre typisk former for svindel. I tillegg til at banken fraråder på bakgrunn av uforsvarlighet i låneformål, så gjelder det samme der kunden har lav betjeningsevne. Realkausjonister frarådes på samme grunnlag som låntaker.

I vesentlighetsanalyser vurderes det at privatmarked har størst påvirkning på temaene eiendom og landbruk. Blant annet har privatmarked mulighet til å positivt påvirke boligforhold. Dette kan blant annet gjelde pådriverrollen for å inkludere lavtlønnede i boligmarkedet og tilby andre finansielle tjenester med positiv effekt på utsatte grupper i samfunnet. Videre å øke den sosiale profilen i kundetilbudet. I tillegg har privatmarked en pådriverrolle i bygg- og eiendomsbransjen gjennom påvirkning på eiendomsutviklere og samarbeid med meglerforetaket for å inngå partnerskap som kan ha positiv klimapåvirkning på byggeprosjekter og gi en bærekraftig boligstandard.

Privatmarked skal også jobbe målrettet med å videreutvikle konsepter og produkter som tilrettelegger for grønn omstilling:

- Utvide tilbudet av grønne produkter
- Samhandling med EiendomsMegler 1 Midt-Norge for å gi insentiver til grønne boligkjøp og tilby grønn finansiering for tiltak/oppgradering av eldre boliger
- Samhandle med det offentlige, utbyggere og eiendomsmegling for å sikre at boligutviklere tar hensyn til boligkjøpers preferanser innen bærekraft og drive fram grønne produkter

Kreditsjef i privatmarked i SpareBank 1 SMN har operativt ansvar for utvikling av finansieringsprodukter og tilhørende ivaretagelse av bærekraft i denne dimensjonen. Privatmarked satser på bærekraft og grønn omstilling gjennom konsept- og produktutvikling, målrettet kundearbeid og samarbeid internt i konsernet og med partnere.

Porteføljen av grønne låneprodukter er godt etablert og har vokst i 2021. Energiklassifisering av objekter er implementert og framover kan utlånsporteføljen måles og overvåkes for klimafotavtrykk. Gjennom samarbeid med EiendomsMegler 1 Midt-Norge har privatmarked utviklet konsepter for å påvirke utbyggere og forbrukere til å ta grønne initiativ og valg. Tilsvarende er det etablert et vellykket samarbeid med SpareBank 1 Kreditt for å tilby forsvarlig rådgiving og løsninger for kunder med økonomiske vanskeligheter.

Innenfor landbruk ønsker privatmarked å være en pådriver for at ambisjoner i Landbrukets Klimaplan kan nås. Dette skjer gjennom produktutvikling og rådgiving som støtter opp om bærekraftig forvaltning av naturressursene, bærekraftig produksjon på gårdene og samarbeid med næringslivsaktører. Gjennom dette skal banken stimulere kunder og forretningsforbindelser til å vurdere hvor bærekraftig egen bedrift er i dag og hvordan man kan tilpasse seg det grønne skiftet. Forvaltertanken er en grunnpilar; landbrukseiendommen skal overlates i bedre stand enn den var da man selv overtok denne. Dette skaper grunnlag for langsiktighet, investeringer og miljøvennlig forvaltning. For å styrke den økonomiske rådgivingen har landbruk etablert et tettere samarbeid med SpareBank 1 Regnskapshuset SMN, hvor landbrukskompetansen er spesialisert både innenfor bank og regnskap.

Ansvarlig kreditt – Bedriftsmarked

SpareBank 1 SMN har i 2021 videreført og videreutviklet det systematiske arbeidet med ansvarlig kreditt til næringsvirksomhet, og bankens styre har besluttet ny bærekraftstrategi. Det arbeides kontinuerlig med å innføre nye kredittpolitiske regler som stiller krav og forventninger til ESG-standarder hos kunder og ved finansiering av investeringer.

ESG- og miljøkartlegging av de større lånekundene er godt i gang og gjennomføres bransje for bransje. Det arbeides også med å få implementert verktøy for forenklet kartlegging av alle typer virksomheter uavhengig av bransje. Kredittpolitiske regler og kartlegging er basert på EUs taksonomi. I mangel på gode føringer i taksonomien innenfor enkelte bransjer, brukes konsernets bransjeeksperter.

Det erfares delvis at tilgangen på relevant informasjon er begrenset, dette skyldes både fordi kundene ikke har myndighetskrav til rapportering og fordi bevisstheten hos kundene er sterkt varierende. Inntil videre er SpareBank 1 SMN avhengige av å utfordre virksomhetene til å samle og dele informasjon og data. Det positive er at gjennom den dialogen som oppstår i forbindelse med innsamling av informasjon, erfarer banken en gradvis økende bevissthet hos kundene.

Alle som er involvert i kredittutlysning til næringsvirksomhet eller investeringsbeslutninger knyttet til bankens egen eller SpareBank 1-alliansens investeringsbeslutninger, skal kjenne bankens prinsipper. Det

gjennomføres derfor fortløpende opplæring av alle kredittmedarbeidere, og prinsippene er styrende for hva banken låner ut penger til. Prinsippene styrer også hvordan banken skal opptre og påvirke i felles finansieringsbeslutninger der banken selv ikke har en dominerende posisjon.

SpareBank 1 SMN ønsker ikke å finansiere virksomheter eller prosjekter som ikke driver i tråd med bankens krav, og eksisterende næringskunder forventes å gjøre tiltak for å rette opp eventuelle forhold som bryter disse kravene. Banken er forpliktet av låneavtaler med eksisterende kunder, men manglende tiltak for etterlevelse av bankens krav medfører økt risiko. Dette kan resultere i ny prissetting overfor låntaker. Det er også etablert grønne innskudd, og det vurderes å etablere formålsstyrte grønne utlånsprodukter.

I mindre kredittsaker benyttes standard kredittverktøy. For større kredittsaker og engasjement som behandles i kredittutvalgene, benyttes det standardspørsmål til bærekraftstatus og utvikling hos kundene. Det arbeides også med å integrere en mer detaljert kartlegging og vurdering av bærekraft i selve kredittverktøyet gjennom egne kontrollpunkter knyttet til temaet. Fullmaktsystemet kvalitetssikrer dokumentasjon av bærekraftvurderinger. Spesielt ved behandling i kredittutvalgene rettes det oppmerksomhet mot og gjennomføres en kvalitetssikring av disse vurderingene.

Dokumentasjon av vurderinger rundt bærekraft inngår som tema i internrevisjon, med gjennomgang av ESG-modellene og jevnlig gjennomgang av kvalitet i kredittbehandlingen. Kredittstrategi og retningslinjer, herunder for bærekraft, revideres minimum årlig.

Ansvarlig markedsføring av produkter og tjenester

God og ansvarlig rådgivning i alle livsfaser for privatpersoner og bedrifter er helt sentralt i SpareBank 1 SMN sitt kundetilbud og dermed også i markedsføringen. Målet er at kundene skal kunne ta gode økonomiske valg både på kort og lang sikt. Derfor jobber SpareBank 1 SMN med å belyse ulike økonomiske tema innen både bedriftsmarkedet, privatmarkedet og eiendomsmegling. Innholdsartikler i blogg, sosiale medier og gjennom media er viktige virkemidler for å nå ut med informasjon til kundene. I tillegg skal nettsidene være informative både når det gjelder selve produktet som tilbys, men også gi rådgivning som sikrer at kundene tar riktige valg i kjøpsprosessen.

I 2021 har Bedriftsløftet og Bank+Regnskap vært viktige i SpareBank 1 SMN sin markedsføring mot bedriftsmarkedet. Begge konseptene har som mål å gjøre det lettere for å bedrifter å lykkes, enten man er i oppstartsfasen eller har drevet en stund. Konsernet bidrar med effektive administrative prosesser samt produkter og rådgivning som hjelper bedrifter til å kunne vokse lønnsomt og ansvarlig.

I 2021 har det overfor personmarkedet vært stort fokus på rådgivning både gjennom annonsering og utvikling av tverrfaglige team i kontorene, som i sum gir kundene tilgang på den beste rådgivningen avhengig av hvilket behov de har. Også for privatkunder har det vært fokus på muligheten for å ta ansvarlige beslutninger knyttet til grønne lån. I tillegg har SpareBank 1 SMN lansert Mitt klimaspor i digitalbanken som gir kundene muligheten til å se sitt klimaavtrykk basert på forbruk og transaksjoner.

Innen digital markedsføring har banken i 2021 lagt større vekt på informasjon og tips til kunder innenfor eksisterende kundeforhold. Dette kan være tips om hvordan man kan bruke banken smartere, om egenskaper ved produkter og tjenester som kunden kanskje ikke kjenner til, og som kan bidra til bedre økonomi for kunden på kort eller lang sikt.

Før SpareBank 1 SMN lanserer eller distribuerer produkter og tjenester, er de gjenstand for en konsekvensvurdering for målgruppen til produktet. Gjennom en systematisk risikovurdering innhentes uavhengige vurderinger knyttet til jus, personvern, sikkerhet, etikk og forståelighet for målgruppen. Alle markedsføringsaktiviteter blir også kvalitetssikret med hensyn til kravene innen personvern og GDPR.

Våre retningslinjer for ansvarlig markedsføring finner du i vårt bærekraftsbibliotek på smn.no/barekraft.

SpareBank 1 SMN har ikke registrert noen brudd eller klager på markedsføringsaktiviteter i 2021.

Personvern

Gjennom konsernets tjenester forvaltes, behandles og eies store mengder persondata, med strenge krav til håndtering og ivaretagelse av sentrale personvernprinsipper som konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet. SpareBank 1 SMN sine forpliktelser er beskrevet i detalj på smn.no/personvern, og er forankret i vår personvernpolicy.

Et eget personvernombud bistår konsernsjefen i arbeidet med å ivareta krav til behandling av personopplysninger. Personvernombudet utarbeider også en årlig rapport direkte til styret i SpareBank 1 SMN. I rapporten inngår hvilke områder personvernombudet har arbeidet med, hvilke observasjoner som er gjort og risikoområder som skal inngå i det videre arbeidet med personvern.

Konsernet har i 2021 arbeidet med å styrke og forbedre personvernarbeidet og bygge en robust personvernorganisering internt, samt i samspillet mot SpareBank 1 Utvikling som er vår viktigste databehandler. Ambisjonen for 2022 er å fortsette implementeringen av ny personvernorganisering, gjennomføre opplæringstiltak og for øvrig arbeide videre med å tette identifiserte gap.

SpareBank 1 SMN har lav terskel for å melde brudd på personopplysningssikkerheten til Datatilsynet. Konsernet har mottatt to klager fra kunder vedrørende personvern i 2021, og meldt inn ni avvik klassifisert som lekkasje eller tap av persondata til Datatilsynet. Konsernet har ikke mottatt gebyr eller pålegg fra Datatilsynet i 2021.

Informasjonssikkerhet

I 2021 har SpareBank 1 SMN, som resten av finansnæringen, opplevd en økning i tilfeller av forsøk på ondsinnede angrep mot vår infrastruktur og tjenester. Konsernet opplever fortsatt også ondsinnede aktører som fisker etter spesielt kort- og BankID informasjon med mål om å misbruke dette til egen vinning. Sikkerhetsarkitektur og nye sikkerhetsløsninger tilpasset nye trusler prioriteres høyt. SpareBank 1 SMN deltar derfor i SpareBank 1-alliansens arbeid med sikkerhetsstrategi.

Det er satt inn økt kapasitet for å ivareta nødvendig sikkerhet, høy driftskontinuitet og sikre tjenestene overfor kundene. Informasjonssikkerhet i forbindelse med åpen bankfront, samordning og skytjenester er særlig prioritert.

Policy for informasjonssikkerhet er det grunnleggende styringsdokumentet for all behandling av informasjon. Konsernet har en egen policy for utkontraktering av IT-tjenester samt en felles sikkerhetsstrategi som

gjelder for hele alliansen. Utkontraktering av kritiske eller viktige tjenester skal styrebehandles, og meldes til Finanstilsynet. Kontinuerlig overvåking av SpareBank 1 SMN sine systemer leveres av avdeling for operativ informasjonssikkerhet i SpareBank 1-alliansen.

IKT-forskriften er førende for arbeidet med informasjonssikkerhet, og SpareBank 1 SMN revideres jevnlig både av intern- og eksterne revisjon opp imot denne forskriften.

Ansvar for data- og cybersikkerhet ligger hos avdeling IT og Sikkerhet i SpareBank 1 SMN. Avdelingen består av 19 årsverk. Med det formelle ansvaret for området data- og cybersikkerhet utfører avdelingen også i stor grad de operative oppgavene. Deler av disse oppgavene er satt bort til samarbeidspartnere og leverandører. Egne ansatte utfører blant annet tilgangskontroll til systemer og data, grunnsikring av servere og korrekt tilgangsnivå for ansatte, samt programvare for å sikre systemer og tjenester mot uautorisert adgang og sikkerhetskopiering av lokalt lagrede data.

I tillegg har avdelingen et tett samarbeid med SpareBank 1 Utvikling som utførende samarbeidspartner på flere områder. Cybersikkerhet er et område hvor de operative oppgavene, inkludert døgkontinuerlig vakt for hendeshåndtering, ivaretas av SpareBank 1 Utvikling. TietoEvry leverer felles grunnplattform på klienter og servere til SpareBank 1-alliansen. Det sikrer blant annet at nyere versjoner av operativsystem benyttes og at operativsystem oppdateres med sikkerhetsoppdateringer minimum en gang i måneden.

SpareBank 1 SMN har etablert en rekke tekniske sikringstiltak for informasjonssikkerhet, hvor opplæring og bevisstgjøring står sentralt. Kompetanse- og holdningsprogrammet for informasjonssikkerhet, Passopp, bidrar til å styrke sikkerhetskulturen i hele organisasjonen. Basert på resultatene fra Passopp, lages det analyser og prioriteringer for fremtidige kompetanse- og holdningskurs.

På smn.no finner kundene tips og råd for sikker bruk av SpareBank 1 SMN sine tjenester.

Forebygging av økonomisk kriminalitet

Økonomisk kriminalitet knyttet til hvitvasking og terrorfinansiering truer verdens sikkerhet og den globale økonomien, og har blitt et samfunnsproblem som undergraver demokratiske og velfungerende velferdssamfunn som det norske. Forsøk på hvitvasking og svindel blir stadig mer avansert og utføres i økende grad av kriminelle som opererer digitalt på tvers av landegrenser. Dette, i kombinasjon med et økende antall finansielle aktører, transaksjoner på tvers av landegrenser, samt nye produkter og tjenester, har gjort markedet uoversiktlig og fått store konsekvenser for lokalsamfunn, enkeltpersoner og virksomheter.

SpareBank 1 SMN har en lovmessig plikt til å gjennomføre tiltak for å forebygge og avdekke hvitvasking og terrorfinansiering i henhold til de til enhver tid gjeldende regelverk og internasjonale standarder. For å tilpasse oss til endringene, har konsernet gjennom 2021 lagt ned et betydelig arbeid i identifisering og vurdering av bankens risiko for hvitvasking og terrorfinansiering, samt tilpasset rutiner og prosessbeskrivelser til denne. Transaksjoner overvåkes kontinuerlig og det gjennomføres løpende og utvidet kundekontroll med utgangspunkt i en risikobasert tilnærming som skal avdekke uvanlige eller mistenkelige transaksjoner. Som en del av arbeidet med antihvitvasking inngår antikorrupsjon.

I tillegg utføres det internkontroller i forretningsområdene og etterlevelseskontroller (compliance) som påser at risikovurderingen er tilfredsstillende tilpasset og dokumentert til aktuell risiko. Avvik og forbedringstiltak vurderes kontinuerlig og rapporteres kvartalsvis til styret i SpareBank 1 SMN.

I tillegg til nevnte lovkrav, anerkjenner SpareBank 1 SMN at den er avhengig av kundenes tillit til at banken håndterer forhold relatert til økonomisk kriminalitet på en effektiv og ryddig måte. For å styrke arbeidet på dette området ytterligere ble avdelingen Økonomisk kriminalitet etablert i november 2021. I 2022 skal SpareBank 1 SMN fortsette arbeidet fra 2021, og gjennom økt fokus på data og analyse jobbe for å sikre teknologiske løsninger og prosesser som bidrar til å styrke konsernet i kampen mot svindel, hvitvasking og terrorfinansiering i fremtiden.

Bemanningen ble styrket gjennom året og i 2021 ble totalt 61 117 transaksjoner identifisert for videre kontroll av transaksjonsovervåkingen. 257 saker ble rapportert til Økokrim og 20 saker er tatt inn til analyse av Økokrim.

Strategisk forankring

SpareBank 1 SMN har tydelige retningslinjer og styringsdokument som skal bidra til å sikre etterlevelse av hvitvaskingsregelverket, inklusive en egen policy for anti-korrupsjon. Leder for Økonomisk kriminalitet rapporterer kvartalsvis til bankens styre.

Ansvarlig for området

Antihvitvaskingsansvarlig og leder for Økonomisk kriminalitet har det overordnede ansvaret for bankens håndtering av forhold relatert til økonomisk kriminalitet.

Målsetning

Forebygge og forhindre at det finansielle systemet misbrukes til hvitvasking og terrorfinansiering, forhindre at bankens kunder utsettes for svindel, at bankens kunder utsetter andre for svindel, eller at banken utsettes for svindel.

Opplæring

SpareBank 1 SMN har kontinuerlig arbeidet med opplæring og holdningsskapende arbeid blant alle ledere og ansatte i 2021. Det jobbes også med å få på plass en strukturert og helhetlig opplæringsplan.

Statistikk

I 2021 ble det identifisert 61 117 transaksjoner for videre kontroll og 257 saker ble rapportert til Økokrim. 20 saker ble tatt inn til analyse av Økokrim.

Antikorrupsjon

Korrupsjon er en form for økonomisk kriminalitet som er ødeleggende for samfunnet som helhet, og undergraver lovlig forretningsvirksomhet og redelig konkurranse. Som finanskonsern anerkjenner SpareBank 1 SMN vi at vi er avhengig av kundenes og markedets tillit og har som mål at banken skal kjennetegnes av medarbeidere og styremedlemmer med en høy etisk standard.

Konsernet har nedfelt nulltoleranse knyttet til alle former for korrupsjon i sine etiske retningslinjer.

«Korrupsjon tolereres ikke, verken i konsernet eller hos samarbeidspartnere. Medarbeidere som er involvert i bestikkelser eller andre former for korrupsjon kan bli anmeldt og gjøres personlig ansvarlig».

Risikovurdering er helt sentralt i all produkt- og tjenesteutvikling i SpareBank 1 SMN. Her vurderes alltid risiko for korrupsjon (bærekraft/ESG_risiko). De vesentligste risikoene for korrupsjon som er identifisert knytter seg til prosessen finansiering. En av risikoene kan være faren for misligheter/korrupsjon knyttet til innvilgelse av kreditter. Dette gjelder både finansiering mot privat- og næringslivskunder. Våre etiske retningslinjer presiserer tydelig at ansatte skal unngå å komme i et avhengighetsforhold til konsernets kunder eller leverandører, og at ansatte skal ha et bevisst forhold til forsøk på korrupsjon og enhver form for påvirkningshandel.

Når SpareBank 1 SMN kjøper inn produkter fra andre leverandører stilles det tydelige krav til leverandøren knyttet til korrupsjon. Dette er utformet i en leverandørreklæring som er standard vedlegg til alle kontrakter og som signeres ved kontraktsinngåelse.

Retningslinjene knyttet til korrupsjon gjøres kjent for alle ansatte gjennom opplærings- og holdningsskapende tiltak. Dersom retningslinjene likevel blir brutt, medfører dette sanksjoner for de det gjelder. Banken har en egen antikorrupsjonspolicy som beskriver de viktigste elementene i arbeidet med å forebygge og bekjempe korrupsjon og uetisk adferd, disse inkluderer adekvate rutiner og system for varsling og avvikshåndtering ved korrupsjon.

Det er ikke rapportert saker knyttet til korrupsjon eller mistanke om korrupsjon i SpareBank 1 SMN i 2021.

Strategisk forankring

Etiske retningslinjer og egen policy for antikorrupsjon som definerer hva korrupsjon er, konsernets holdning til korrupsjon, hvordan korrupsjon skal følges opp og hvem som har ansvar innenfor de ulike områdene.

Ansvarlig for området

Konserndirektør Teknologi og utvikling har det overordnede ansvaret for konsernets arbeid med antikorrupsjon.

Mål for området

Konsernet har nulltoleranse for alle former for korrupsjon og arbeider proaktivt med å gjøre denne kjent for ansatte, kunder, samarbeidspartnere og eiere. I tillegg forebygges korrupsjon gjennom arbeidet med anti hvitvasking.

Opplæring

SpareBank 1 SMN gjennomfører opplæring og veiledning av alle ansatte slik at disse er i stand til å vurdere risikobildet for korrupsjon, kjenne igjen indikatorer for korrupsjon eller forsøk på korrupsjon, samt hvordan de skal oppfylle sine plikter i samsvar med policy. Høsten 2021 gjennomgikk samtlige ansatte «etikk-uka», hvor e-læring og refleksjonsoppgaver relatert til korrupsjon var en del av arbeidet.

Etterlevelse

SpareBank 1 SMN skal sikre at regelverk som regulerer virksomheten identifiseres, implementeres, etterleves og kontrolleres. I banken er det etterlevelsesfunksjonen som er ansvarlig for å avdekke og

forebygge risiko relatert til etterlevelse av eksternt og internt regelverk. Funksjonen har som oppgave å gjennomføre risikovurderinger, overvåke og teste etterlevelse av regelverk, samt gjennomføre opplæringsaktiviteter og gi råd og veiledning til organisasjonen knyttet til regelverk.

Etterlevelsesfunksjonen avgir kvartalsvis rapport til konsernsjef, risikoutvalget og styret. Rapporten inneholder en oversikt over nye lovkrav, oppsummering og gjennomgang av utførte kontroller og proaktive tiltak, etterlevelsessavvik, samt klagesaker og korrespondanse med offentlig myndighet.

Det regulatoriske rammeverket som gjelder innenfor bank og finans er omfattende og i kontinuerlig bevegelse, så også i 2021. I 2021 har det vært særlig fokus på etterlevelse av etablert rammeverk knyttet til anti-hvitvasking, personvern og sparing. Dette vil fortsette også inn i 2022, samtidig som det regulatoriske bildet kontinuerlig overvåkes for å fange opp nye krav som krever oppfølging fra virksomheten, som eksempelvis implementeringen av ny finansavtalelov og nye krav innenfor bærekraft.

Etterlevelsesfunksjonen i banken har også ansvar for å påse at de ulike datterselskapene har egne funksjoner som skal ivareta tilfredsstillende internkontroll i henhold til gjeldende krav.

Bærekraft i eiendom og innkjøp

Eiendom

SpareBank 1 SMN har et tett samarbeid med Kjeldsberg Eiendomsforvaltning (KEF) innen eiendomsforvaltning og energi- og miljøoppfølging av konsernets virksomhet. Som en del av dette samarbeidet henter KEF inn energi- og miljødata for bygningsmassen på flere av SpareBank 1 SMN sine lokasjoner, samt at byggdrifere raskt kan rykke ut til lokasjonene for å utbedre feil. Samarbeidet representerer en unik dualitet i forvaltningen av konsernets eiendom, ettersom energiintensive feil raskt blir avdekket og utbedret uten byråkrati. Det er også satt helt tydelige krav i samarbeidet mellom SpareBank 1 SMN og Kjeldsberg Eiendomsforvaltning for årlig energireduksjon for eiendomsporteføljen, noe som bidrar til konsernets strategi for bærekraftig utvikling.

Det er gjennomført ett energieffektiviseringstiltak for hovedkontoret i Søndre gate i 2020/2021. Dette i samarbeid med huseier Entro og med støtte fra Enova. Tiltaket har gitt en energireduksjon på cirka 20 prosent sammenlignet med referanseåret 2019.

SpareBank 1 SMN har gjennom flere år benyttet Miljøfyrtårn som et verktøy for å rapportere bærekraftparametere på områdenivå, men har i 2021 styrket verktøyets relevans og nyttebarhet for konsernet. Denne styrkingen har skjedd gjennom en omstrukturering av kontoroppfølgingen, samt at bank- og finanskrav som skal styre bankens utlåns- og investeringsportefølje er tatt inn som en del av oppfølgingen gjennom Miljøfyrtårn. Banken har derfor bestemt at det opprettes flere målepunkter knyttet til hvor stor del av porteføljen som kan klassifiseres som grønne/bærekraftige. Rapportering og oppfølging av dette lokalt er noe som har blitt godt mottatt blant bankens ansatte i arbeidet med Miljøfyrtårn, og vil være med på å øke bevissthet og motivasjon internt hva angår bærekraft i kjernevirksomheten. I forbindelse med bank- og finanskriteriene er også «Miljøfyrtårnindeksen» utarbeidet for å vise hvordan banken løser disse, og også for å gi et oversiktlig verktøy for manøvrering i relevant dokumentasjon. Indeksen finner du i vårt bærekraftsbibliotek på smn.no/barekraft.

Ett av målene SpareBank 1 SMN har er å påvirke kunder og ansatte til å gjøre bevisste, personlige og profesjonelle valg som bidrar til å gjøre konsernet og konsernets produkter mer bærekraftige. Et tiltak som

planlegges gjennom de pågående prosessene er å aktivt bruke SpareBank 1 SMN sin rolle som innkjøper ved å berike fakturainformasjon med spørsmål om ulike leverandørers klima- og miljøprofil. Gjennom dette søker banken å aktivt påvirke leverandører til å skaffe egne miljøsertifiseringer og klimaregnskap, og andre mål som er i tråd med Parisavtalen.

Innkjøp

SpareBank 1 SMNs innkjøpspolicy krever at alle innkjøpsavtaler inkluderer dokumentert samfunnsansvar. Leverandørene skal som et minimum tilfredsstillende og rette seg etter lokale, nasjonale og internasjonale lover, regler og prinsipper (herunder bestemmelser om forhold som lønn, arbeidstid, helse, miljø, sikkerhet og korrupsjon). Ved anbuds- og tilbudsforespørsler krever SpareBank 1 SMN at tilbydere dokumenterer godkjent miljøsertifisering.

Leverandører har varslingsplikt, og SpareBank 1 SMN kan foreta innsyn og revisjon. De forplikter seg til å opptre etisk korrekt i forbindelse med produksjon og leveranser til SpareBank 1 SMN. De samme kravene gjelder for leverandørens underleverandør og samarbeidspartner tilknyttet leveranse til SpareBank 1 SMN.

Brudd på bestemmelsene om samfunnsansvar anses som kontraktsbrudd og kan gi grunnlag for heving av avtalen. Standard vedlegg om samfunnsansvar skal være en del av alle kontrakter som ligger til grunn for SpareBank 1 SMNs innkjøp.

SpareBank 1 SMN er en betydelig innkjøper av varer og tjenester, både lokalt og som alliansebank. Bærekraft i konsernets innkjøp handler om å bidra til å øke leverandørenes bevissthet rundt sin leverandørkjede og arbeidet de gjør for å redusere negativ påvirkning på miljø, sosiale forhold og etisk forretningsvirksomhet i hele sin leverandørkjede.

SpareBank 1 SMN stiller krav til leverandørene om at de har retningslinjer innen bærekraft, og at disse skal omsettes til handling.

Bærekraft i innkjøp har blitt en integrert del av prosessen i SpareBank 1 SMN, alliansebankene og leverandører. Det betyr at grundige ESG-vurderinger er etablert i all innkjøpspraksis. For å få gjennomført ESG-vurderinger av leverandører, ble det i samarbeid med samtlige banker i SpareBank 1-alliansen foretatt en revisjon av alle innkjøpsstandarder i 2019. Det ble også utviklet nye retningslinjer for bærekraft i innkjøp, leverandørreklæringer og kontraktvedlegg.

Oppfølging av leverandører med økt risiko for negativ påvirkning

I 2019 ble det gjort en risikovurdering av 249 leverandører fordelt på kategori. Ved denne gjennomgangen ble det avdekket at 91 leverandører hadde økt risiko for negativ påvirkning av miljø, sosiale forhold og etisk forretningsvirksomhet.

Disse 91 leverandørene har nå blitt nærmere fulgt opp med spørsmål om sine retningslinjer for miljø, sosiale forhold og etisk forretningsvirksomhet i handel. De ble også spurt om dokumentasjon for miljøledelsessystem og hvilke forhold med størst negativ påvirkning av miljø og sosiale forhold de hadde identifisert. 43 av disse 91 leverandørene ble deretter identifisert som aktuelle for ytterligere oppfølging.

158 leverandører vurdert til å ha lav risiko følges ikke opp

48 leverandører vurdert til å ha middels risiko følges ikke videre opp

43 leverandører vurdert til å ha økt risiko følges nærmere opp

Av 43 leverandører ble tre hovedkategorier valgt for nærmere oppfølging:

- IT-relaterte anskaffelser: IT-utstyr
- Administrative anskaffelser: Møbler
- Største leverandører: IT-tjenester og konsulenter

Høsten 2021 ble det gjennomført et internrevisjonsprosjekt på innkjøpsområdet. Formålet med prosjektet var å evaluere bankens rutiner for inngåelse av avtaler, fullmakter, samt løpende forvaltning av eksisterende avtaler. I tillegg ble det foretatt en vurdering av kvalitet i internkontrollen knyttet til opprettelse av nye leverandører. Når den endelige rapporten foreligger, vil funnene inngå i det kontinuerlige forbedringsområdet på innkjøpsområdet i 2022.

Gjennomføring og resultat av undersøkelsene

Det ble i 2021 gjennomført to dybdeundersøkelser innen to av disse innkjøpsområdene: IT-utstyr og IT-tjenester. Leverandørene ble bedt om å dokumentere sine overordnede retningslinjer, handlingsplaner og faktisk risiko innen bærekraft i leverandørkjeden. Alle leverandørene hadde retningslinjer på plass, mens færre hadde handlingsplaner. Leverandørenes besvarelse hva angikk *faktisk risiko*, mottok SpareBank 1 SMN lite informasjon om.

Det viste seg også å være utfordrende å se hvilke *konkrete* områder den enkelte leverandør bør fokusere på for å redusere risiko.

Som følge av funnene i undersøkelsene blir det derfor et satsingsområde i SpareBank 1 SMNs og SpareBank 1-alliansens handlingsplan for 2022, å følge opp, og samarbeide med leverandørene for å identifisere faktisk risiko i leverandørkjedene.

I tillegg vil det bli gjennomført nye undersøkelser for flere leverandører og kategorier.

Mål for 2021	Resultat 2021	Mål for 2022	Mål for 2022-2024
Ferdigstille handlingsplan og følge opp visse kategorier i Q1	Handlingsplan ferdigstilt	Compliant med Åpenhetsloven	Evaluere og videreutvikle arbeidet med bærekraft i innkjøp
Følge opp øvrige leverandører Q2 – Q4	Fulgt opp visse kategorier i Q2-Q4	Oppfølging av visse kategorier	Forbedre systemer og oppfølging av leverandørene
Innføre systemstøtte i bærekraftsarbeidet	Innført systemstøtte	Arbeide med nye leverandører	

Sirkulærtankegang

Som følge av at SpareBank 1 SMN i 2020/2021 har knyttet datterselskap tettere til seg som en del av konsernstrategien er det naturlig at konsernet operer under samme bærekraftsregime ved inngåelse av nye innkjøpsavtaler. Dette fører til stor påvirkningskraft vedrørende konsernets krav til bærekraftige løsninger. En av 2021s anskaffelser som følge av ny konsernstrategi er Loopfront - en database for ombruk. SpareBank 1 SMN bruker systemet til å allokere inventar i kontornettet i stedet for innkjøp av nytt.

100%-definisjonen

Parallelt med Sparebank1 SMNs arbeid i SpareBank 1-alliansen, har konsernet i tråd med kravene for miljøtårnsertifiseringen hatt en gjennomgang av egne driftsleverandører. Arbeidet ble påbegynt i 2019, hvor det ble kartlagt hvilke leverandører som innehar en miljøsertifisering av merke ISO 14001, EMAS eller Miljøfyrtårn.

Som følge av konsernets kartlegging og oppfølging av sine leverandører, er 95% av konsernets driftsleverandører miljøsertifisert per 31.12.21. Oppfølging er en pågående aktivitet og SpareBank 1 SMNs målsetning er at 100 prosent av egne driftsleverandører skal være miljøsertifiserte innen utgangen av 2022.

SpareBank 1 SMNs arbeid med klimarisiko

SpareBank 1 SMN sitt arbeid med klimarisiko bygger på anbefalingene fra Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) og konsernets prinsipper for risikostyring. Konsernet definerer klimarisiko som risikoen for å bli påført finansielle tap eller svekket omdømme, som enten kan relateres direkte til klimaendringer (fysisk risiko) eller som en konsekvens av tilpasninger mot et lavutslippssamfunn (overgangsrisiko).

Styring

Ansvar for klimarisiko følger ordinær ansvarsstruktur i konsernet, i henhold til konsernets risikostyringspolicy.

Det er styret i SpareBank 1 SMN som har det overordnede ansvaret for klimarisiko gjennom godkjenning av styringsdokumenter og oppfølging av risikorapportering. Risiko- og revisjonsutvalget følger opp konsernets arbeid med klimarisiko og gir sin innstilling i saker til styret. Klimarisiko rapporteres minst kvartalsvis til styret.

Konsernstrategien definerer bærekraft som en av fem hovedprioriteringer i perioden 2020-2023. I prosessen med å innlemme bærekraft i hele virksomheten ble konsernets bærekraftstrategi vedtatt i 2021. Den strategiske føringen for konsernets arbeid med klimarisiko er rollen som pådriver for grønn omstilling for kunder, samarbeidspartnere og næringsvirksomhet i konsernets markedsområde.

Identifisering og håndtering av klimarisiko skal integreres i ordinær drift. Det pågår et kontinuerlig arbeid med å innarbeide klimarisiko i konsernets strategier, policyer, analyser, arbeidsrutiner og i opplæring av ansatte.

Klimarisiko i kredittvirksomheten

Bærekraft og klimarisiko står sentralt i kredittstrategien, som konkretiserer ambisjoner knyttet til identifisering, måling, håndtering og oppfølging av klimarisiko. Målene skal nås gjennom prioriterte aktiviteter i konsernet og i samarbeid med bankene i SpareBank 1-alliansen. Blant arbeidet som er gjennomført i 2021 er:

- Integre vurdering av bærekraft og klimarisiko i alle bransjeanalyser. For 2021 er landbruk og næringseiendom oppdatert.
- Bærekraftsdokument for landbruket, konsernets handlingsplan for omstilling i landbruket.
- Utvikling av ESG-klassifiseringsverktøy for fiskeri, næringseiendom og offshore.
- ESG-klassifisering av vesentlige kunder i bransjene fiskeri og næringseiendom. Arbeidet er påstartet for offshore.
- Prisdunstige grønne finansieringsprodukter til kunder som tilfredsstiller klimakrav:
 - Grønne boliglån
 - Grønne byggelån til bolig

- Grønne landbrukslån

For næringslivskunder skal bærekraft vurderes i alle kredittsaker, og er et kontrollpunkt i konsernets kredittutvalg. ESG-rapport inkluderes i kredittsaker der disse er gjennomført.

Konsernets arbeid med klimarisiko fortsetter i 2022. Både fremdrift og utfordringer i arbeidet skal rapporteres jevnlig til styret.

Konsernets klimabelastning

Konsernet er i gang med å omstille egen virksomhet, i tråd med Parisavtalens mål, og har et mål om å redusere klimagassutslipp fra egen virksomhet med åtte prosent per år og rapporterer dette i energi- og klimaregnskapet for 2021. I år er kvaliteten i målingen løftet ved å bruke Klimakostmodellen fra klimakost.no (miljøutvidet kryssløpsanalyse). Konsernets egne direkte og indirekte utslipp er relativt små, men symbolverdien er viktig og hjelper konsernet å stille ESG-krav til leverandører og kunder.

SpareBank 1 SMN ønsker å bidra til å redusere kundene sine klimagassutslipp. I 2021 har konsernet derfor knyttet seg til Partnership for Carbon Accounting Financials (PCAF). Dette er et globalt samarbeid mellom finansinstitusjoner som jobber for å harmonisere vurderinger og opplysninger om klimagassutslipp finansiert av lån og investeringer. Samarbeidet gir tilgang til et rammeverk, data, veiledning og samarbeidspartnere som gjør konsernet i stand til å estimere klimagassutslippene i utlånsporteføljen etter gjeldende bransjestandard. Internt vil estimatene bli brukt til å etablere utslippsmål og å prioritere aktiviteter i arbeidet med grønn omstilling. Informasjonen vil også styrke risikostyringen ved at den indikerer kunders sårbarhet ovenfor overgangsrisiko. SpareBank 1 SMN vil offentliggjøre estimatene for klimagassutslippene i utlånsporteføljen når kvaliteten i analysen er tilstrekkelig. Utlånsporteføljens klimabelastning er vesentlig større enn konsernets egne utslipp.

SpareBank 1 SMNs energi- og klimaregnskap

Som et ledd i SpareBank 1 SMNs kontinuerlige innsats for å redusere utslipp av klimagasser har konsernet utarbeidet et energi- og klimaregnskap for 2021 basert på Klimakostmetodikken. (Se klimakost.no for mer informasjon om metodikken) Energi- og klimaregnskapet viser dermed det samlede utslipp av klimagasser fra konsernets virksomhet, hvor alle utslipp av klimagasser regnes om til CO₂-ekvivalenter og oppgis i tonn CO₂-ekvivalenter. Summen av alle utslipp kalles organisasjonens «klimafotavtrykk».

Energi- og klimaregnskapet er utarbeidet i henhold til den internasjonale standarden «GHG Protocol Corporate Accounting and Reporting Standard» og GHG-protokollen sin scope 3-standard «The Corporate Value Chain (Scope 3) Accounting and Reporting Standard». og omfatter registrerte utslipp fra SpareBank 1 SMN-konsernet.

Direkte og indirekte utslipp

Klimaregnskapet tar utgangspunkt i tre nivå (scopes) som består av direkte og indirekte utslipp. Scope 1 representerer utslippskilder tilknyttet driftsmidler som virksomheten eier eller kontrollerer. Scope 2 representerer indirekte utslipp som stammer fra innkjøpt energi konsumert av organisasjonen. Scope 3 representerer indirekte utslipp som stammer fra innkjøpte varer eller tjenester. Dette gjelder utslipp som indirekte kan knyttes til organisasjonens aktiviteter, men som ikke direkte eies eller kontrolleres av organisasjonen.

Beregninger for konsernets CO₂-utslipp, både totalt og per scope, er i år basert på Klimakostmodellen utviklet av Asplan Viak. Denne modellen benytter en miljøutvidet kryssløpsmodell for den norske økonomien til å beregne et livsløpsutslipp for kjøp av 1 NOK varer eller tjenester fra en gitt sektor. Med bakgrunn i denne metodikken beregnes en utslippsfaktor per NACE-sektor som videre benyttes til å beregne konsernets CO₂-ekvivalenter per kostnadskonto.

For andre gang på konsernnivå

Ved konsolidering av konsernets energi- og klimaregnskap er egenkapitalmetoden («equity share») benyttet, noe som innebærer at utslipp fra SpareBank 1 SMNs datterselskaper er innregnet etter forholdsmessig eierandel. Utarbeidelse av energi- og klimaregnskap på konsernnivå ble for første gang gjennomført i årsrapporten 2020. Konsernet jobber systematisk og målrettet for å forstå sin påvirkning på omgivelsene.

For å styrke kunnskapsgrunnlaget i våre handlingsplaner har vi endret metodikk for å beregne konsernets direkte og indirekte klimafotavtrykk. Konsernets energi- og klimaregnskap i 2021 er i år utarbeidet med bakgrunn i Asplan Viaks egenutviklede verktøy Klimakost. Metodikken benyttes av samtlige selskaper i konsernet, og skal bidra til å danne et mer detaljert bilde av konsernets vesentlige utslippskilder. Ved å benytte revidert regnskapsinformasjon (og mengdedata) i kombinasjon med en utslippsmodell som estimerer totale livsløpsutslipp, skal metoden bidra til effektivisering av arbeidsprosesser og oppfølging i eksisterende styringssystemer. Data for felleskontrollerte virksomheter og tilknyttede selskap er ikke innregnet. Årsaken beror på vanskelighetsgraden i å få samlet korrekt data. På sikt skal tilknyttede selskap og felleskontrollerte virksomheter også inkluderes.

Forbruk og drivere av klimafotavtrykk

Energi- og klimaregnskapet 2021 viser at SpareBank 1 SMNs totale klimafotavtrykk utgjorde 12 364,66 tonn CO₂-ekvivalenter. Konsernets forbruk er hovedsakelig knyttet til forbruk av energi, kjøpte varer og tjenester, kapitalslit og forretningsreiser.

Fullstendig energi- og klimaregnskap både for [morbank](#) og [konsernet](#) er vedlagt årsrapporten.